

קליטת עולים מצרפת באשדוד

'מתקפת' הצרפתים: מגשימים חלומות בארץ הקודש

בשנים האחרונות, ישראל יותר ויותר 'באופנה' בקרב יהודי צרפת - והלא מדובר באנשים המורגלים בתפוקה של ארץ האופנה ובפרט עיר האופנה, פריז. ב-2014, השנה שסמוך לסיימה נכתבה כתבה זו, עלו לארץ מצרפת קרוב ל-5,000 יהודים, ב-2013 הגיעו 3,300 אחרי שב-2012 עלו קרוב ל-2,000. כלומר מדובר בעלייה שמכפילה ומשלשת את עצמה, בוודאי ביחס לגלים המתונים בשישים שנותיה הראשונות של המדינה. מומחים כגון פרופ' אריק כהן מאוניברסיטת בר אילן אפילו צופים עלייה של 100,000 איש מצרפת בעשור הקרוב.

על מה ולמה זכינו לחיבוק האוהב הזה? אין תשובה אחת, והמניעים הם כנראה מגוונים. רבים נסערים מאוד מהאווירה האנטישמית ומהתנכלויות אנטישמיות שנעשו רווחות יותר בצרפת, בעיקר מצד אוכלוסיית המהגרים המוסלמית. ואולי רק חיכו הרגשות החמים לישראל, המפעמים בלב האוכלוסייה היהודית של יוצאי ארצות צפון אפריקה או ילדיהם, שהם רוב מניינה של יהדות צרפת כיום, לעילה כלשהי כדי לארוז את המטלטלים ולנוע לעבר ארץ הבחירה. יש ודאי גם מניעים כלכליים: ישראל איננה עוד מדינת ה'מעברות' העלובה של שנות החמישים וראשית

שנות השישים, עת העדיפו יהודי אלג'יריה וחלק גדול מיהודי תוניסיה את צרפת על פניה. אשדוד, לצדה של נתניה (יותר מ-1,000 עולים השנה!), היא מן המקומות המושכים ביותר יהודים מצרפת לבוא ולהתיישב בה או לפחות לקנות בה 'דירת קיץ'. לדברי מישל נאָט, אלזסית במקורה, המשמשת פרויקטורית בעיריית אשדוד לעולים מארצות דוברות צרפתית (צרפת, קנדה הצרפתית, שווייץ הצרפתית, מרוקו), אשדוד פופולרית ליוצאי הפרברים הסגריריים של פריז, המחפשים את מתיקות השמש ונוחות מזג האוויר. לכאן מגיעים המסורתיים; חרדים ודתיים מאוד נמשכים יותר לירושלים. השנה בלבד הגיעו לאשדוד כ-750 עולים מצרפת, ועוד היד נטויה.

לפי היכרותה של מישל עם העולים, רבים ביניהם חסרי מקצוע מוגדר, אבל יש גם רופאים, מהנדסי אלקטרוניקה, מהנדסי תקשורת; רבים בהם בעלי עסקים. יש המנצלים את עידן התקשורת של ימינו, המאפשר מתן שירות מכל מקום בעולם, ועובדים ב-Call-centers, העשויים לפעול מפריז ומאשדוד באותה מידה.¹ בולטים גם פנסיונרים, שחלמו לבנות את ביתם בישראל, ומשפרשו הם מאושרים לחיות בארץ בבטחה כלכלית שמאפשרת הפנסיה הצרפתית. עם אחת מהן, רבקה, תלמידה בכיתת מתקדמים, שוחחתי. היא ובעלה, שנפטר בינתיים, הקימו בפריז ובסביבתה רשת של חנויות שעונים. ילדיה חיים בצרפת ובקנדה, והיא עצמה נהנית לחיות בישראל, ובאשדוד בפרט, שבה יש לה קרובי משפחה, ומזג האוויר חביב עליה.

1 לדברי ד"ר קארין אמית מהמכון להגירה ושילוב חברתי וד"ר שירלי בר-לב מבית הספר להנדסה ב"מרכז האקדמי רופין, בישראל פועלות כ-80 חברות דוברות צרפתית. חלק ניכר מהעולים עובדים בחברות צרפתיות המפעילות מרכזי שירות טלפוני (Call-centers) בישראל הנותן מענה ללקוחות צרפתיים שאינם יודעים כי מי שמושיב להם בצרפתית נמצא בישראל. לפי כתבה של שוקי שטאובר, <http://www.shukistauber.co.il/?CategoryID=4>, <http://www.shukistauber.co.il/?CategoryID=4&ArticleID=977>

השקעה מיוחדת בקליטת העולים: המאקרו (עיר) והמיקרו (אולפן)

עיריית אשדוד משקיעה משאבים ומאמצים רבים בקליטת העולים מצרפת, מברית המועצות לשעבר ומדרום אמריקה - שלוש קבוצות העולים העיקריות המגיעות אל העיר. לכל קבוצה לשונית כזאת מונה פרויקטור בעירייה, המלווה באופן אינדיווידואלי את העולים שהוא דובר את שפתם. תפקידו בעיקר לסייע להם במגע עם הרשויות, בהתרוצצויות בין משרדים. העירייה נותנת עזרה לילדי העולים בכניסה למערכת החינוך ובהסתגלות לדרישותיה. בית הספר להורות, הקיים באשדוד זה שנים, מכניס את העולים בעלי המשפחות ב'סוד' ההשקפות והנורמות המקובלות בישראל בתחום זה. על הפרק גם פתיחה של מועדון לנוער, לצורך הכנה לשירות הצבאי. לדברי מישל נאבט, העולים מצרפת, יותר מן העולים מרוסיה-אוקראינה, היו 'אבודים' ממש ללא עזרה וייעוץ של אדם בן המקום. העולים מברית המועצות לשעבר מורגלים יותר בתנאים קשים של 'הישרדות' ובצורך לעמוד מול הרשויות ללא תמיכה.

הקליטה בעבודה/בתעסוקה של העולים מצרפת איננה משוללת בעיות, במיוחד כשמדובר באלו שהגיעו בגיל הביניים. מישל ה'פרויקטורית' סבורה שהיעדרה של תעשיית היי טק באשדוד ובסביבתה מקשה על קליטה טובה בתעסוקה. לעומת זאת, פתיחת שני בתי מלון לאחרונה - עד עתה לא היו בתי מלון באשדוד - נותנת מענה לצורכי התעסוקה של חלק מן העולים. גם פתיחת בית חולים בעיר, המתוכננת ל-2016, עתידה לספק עבודה לבעלי מקצועות מגוונים.

ומה מיוחד ב'אולפן להשכלת מבוגרים', בהנהלתה של יהודית אסרף, שביקרתי בו? הוא אינו יחידי באשדוד, אך הוא המרכזי, רב התלמידים והמושקע ביותר. בדחיפה של ראש העיר אשדוד ד"ר יחיאל לסרי, שגורס כי ללימוד העברית חשיבות עליונה לעולים, האולפן פותח קורסים בשלוש רמות - מא' עד ג', כלומר ממתחילים עד בינוניים-מתקדמים. הקורסים לרמות ב' וג' מתקיימים פעמיים בשבוע במשך עשרה חודשים. קיומה של רמה ג' הוא כשלעצמו די נדיר, בין השאר משום שהתלמידים עצמם אינם סבורים שיש להם מה ללמוד אחרי רמה ב'... בדרך כלל מלמדים באולפן בשתי רמות בלבד.

לדעתה של ליאורה ליפשיץ, מורה בכירה באולפן שאירחה אותי, מקורס המתחילים הלומדים יוצאים בעלי ידיעה טובה יחסית בכתיבה ובקריאה; דיבורם טוב פחות. הצעירים יותר מוצאים בדרך כלל עבודה לאחר הלימודים.

האולפן נותן מענה אינדיווידואלי לתלמיד המתקשה: מניידים אותו לכיתה מתאימה לו יותר, לעתים מעניקים לו תגבור. אין כמעט נשירה מן הכיתות: מתחילים בכיתה גדולה ומסיימים בכיתה גדולה. לדעתה של ליאורה, הדבר נובע מן הגישה האישית של ההנהלה והמורים: כל תלמיד מוקר; הוא יכול לבוא עם בעיותיו אל המורה ואל הצוות המנהל, ימצא אוזן קשבת וינסו לעזור לו. האולפן אינו מסתפק בהוראה גרידא; עורכים לתלמידים ערבי שירה, ריקודים, 'ערבים ישראלים'. גם בהפסקות נפגשים פעם בחודש כדי לשיר.

האולפן הוא 'משודרג' ומקוון. יש חדר מחשבים, שהתלמידים נכנסים אליו עם המורה שלהם לפחות פעם בשבוע. המורות השתלמו בשימושי המחשב, והן יודעות לנצל את הפוטנציאל שבו. הקורסים ש'אולפן השכלת מבוגרים' באשדוד פותח הם מגוונים - לא רק הקורס הרגיל בן חמשת החודשים, ולימודי ההמשך שאחריו. יש באולפן כיתת פנסיונרים, הנפגשת שלוש פעמים בשבוע;

יש כיתת טרום-מסע', המיועדת לצעירים אמריקאים. הם מקבלים ארבע שעות שבועיות של לימוד עברית, תוך כדי ביצוע עבודת ההתנדבות שלהם (בדרך כלל עזרה בהוראת אנגלית בבית הספר). יש גם כיתת אולפן המשך, שהמורים מועסקים בה בידי העירייה.

אשדוד יפת ימים? ולמה מסתובבים כאן בעיניים נוצצות?

בין שיחה לשיחה עם תלמידים, מורים ונציגת העירייה לקחו אתי לסיור באשדוד, שכמעט אינה מוכרת לי. האשדודים, יש לציין, הם פטריטים גדולים בדרך כלל. כל ניסיון לבקר את עירם או להסתייג מתופעה כזאת או אחרת בה, נתקל בדחייה. הם מוכנים להישבע לך שגם מי שחשב לוותר עליה, ראה תוך זמן קצר את ה'אור' ודבק בה.

למשוטט בעיר במכונית יש אכן תחושה שהעיר מסוגנת, מסודרת ונקייה - אולי מסודרת, נקייה ו'פונקציונלית' מדי. החוף הארוך, הנקי, שהרחצה והשהייה בו חנים - מהבהב וקורץ לנוסע לאורך הטיילת. המרינה שוקקת סירות, רובן ככולן, כך אומרת לי המלווה שלי, רכוש הצרפתים העולים החדשים והישנים. ובכל זאת, יש משהו מעיק, לפי תחושתי, בבניינים הרב-קומתיים הרבים הנדחסים זה לצד זה ללא 'אוורור' ובעיקר בלא להעניק הרגשה של חירות, של קו אישי, של עיצוב קצת ספונטני ומתפרע. אמרו לי שאשדוד אינה תל אביב; כאן אין מגבבים בית כזה לצד בית אחר, לפי גחמה אישית, אופנה חולפת או הזדמנות כזאת או אחרת. בכל זאת, הייתי מאחל לאשדוד קצת יותר מקום לאינדיווידואליות, לטעם אישי שאינו נבלע בתבניות שנקבעו מלמעלה.

אושר החיים באשדוד אינו רק נחלת הוותיקים. גם צעירים, ובתוכם כמה מתלמידי האולפן ששוחחתי אתם, מספרים בעיניים בורקות על שמחת החיים שהם חשים בה: כך אליס, צעירה צרפתית מומחית לאוסטאופתיה - טיפול משלים בשרירים, גידים ומפרקים; ולב, צעיר מאוקראינה, שהיה חוקר במשטרה שם, וודאי לא יתקשה למצוא עבודה הולמת לכישוריו בארץ. כמובן, את השמחה גורמת לא רק העיר עצמה אלא עצם 'החיים בין יהודים', כפי שמעידים המרואיינים שלי, ולא דווקא מתוך רגשות לאומיים או דתיים קיצוניים. מי שקרא קצת היסטוריה של מזרח ומערב אירופה ויודע מה עבר על היהודים בה ועל אי-הביטחון המרחף מעל חייהם גם כיום, אפילו בארצות של רווחה יחסית; מי שמדפדף בעיתונים של היום וצופה בטלוויזיה - לא מתקשה להבין את תחושת הסלע הקשה, היציב והמרהיב שנוצר פתאום מתחת לרגליהם של יהודים צעירים שעלו ארצה מתוך כוונה להסתער עליה, 'לטרוף' אותה וליהנות מן החיים הפתוחים והתוססים בה.